

Goda Gábor

hordozzák tartalmuk, anyaguk izgalmaságát, érdekes újszerűségét, akár csak a korábbi években, s az idén sokkal inkább a mai magyar irodalom áll a könyvhét középpontjában, mint eddig bármikor. Korábban az egész magyar könyvkiadás, a különféle könyvkiadók, akár szépirodalmat, akár tudományos irodalmat, akár régi, akár új könyveket jelentettek meg, végeredményben egyenlő arányban vonultak ki május végén, június elején az ünnepi könyvhétre, a könyvesboltokba, a sátrakba. Ma a könyvnapi megjelent könyvek túlnyomó többsége a mai magyar irodalmat képviseli. Az idei könyvhét a mai magyar szépirodalom ünnepe. A mai versek, novelláké, regényeké. Ez a legjelentősebb különbség a régebbi és a mostani könyvhét között, ezért válhat az idei különösen érdekessé, vonzóvá, izgalmasá az olvasók, a könyvszerető emberek számára.

Mai kétoldalas irodalmi összeállításunkat teljes egészében az idei könyvhétnek, a mai magyar irodalomnak szenteljük. Ismertetünk néhány kiadványt, s bemutatjuk a holnapi, hétfői irodalmi est Szegedre érkezett három budapesti íróvendégünket, Szabó Magdát, Goda Gábort és Komlós Jánost. Az ugyancsak most Szegeden járt Garai Gábertől verset közlünk. Többi anyagunk most megjelent szépirodalmi kötetekből való.

Örömmel nyugtázzhatjuk, hogy Juhász Gyula ismét „könyvnapi szerző”: újból megjelent Szeged nagy költőklasszikusa összes verseinek gyűjteménye.

Alig egy esztendeje, hogy az Akadémiai

Kiadónál napvilágot látott összes verseinek kritikai kiadása, most pedig a Szép-

irodalmi Kiadó bibliopapírosú Magyar Parnasszus sorozatában jelentek meg két kötetben a költő összes versei. Ugyanebben a sorozatban az összes verseket már 1959-ben kiadták, de a fokozódó érdeklődésre jellemző, hogy akkor 15 ezer, most pedig — a kritikai kiadás 5 ezer példányá ellenére — 25 ezer példányban.

Juhász Gyula összes verseinek és műfordításainak ez újabb kötete második kiadásnak lenne tekinthető, ám több ennél. Az előző ugyanis még a kritikai kiadás előtt hagyta el a nyomdát, így a mostaniban a szövegeket számos helyen — a kritikai kiadás alapján — kiigazítva kaphatja az olvasó. Ez az új kiadás tehát pontosabb és hitelesebb az előzőnél, ezenfelül teljesebb is, mert újabb felkutatott verseket is tartalmaz. Például kötetben először itt jelenik meg a kritikai kiadás óta előkerült „Daloljatok csak” című vers. A

mostani egyébként általában a kritikai kiadással megegyezik, de a mai helyesírást követi, s ezzel zavartalanabbá teszi a versek olvasását, élvezését. Gazdag mutatórendszer könnyíti meg benne a tájékozódást: nemcsak

rendi mutató található, hanem cím-, illetve címváltozó mutató is.

A Magyar Parnasszus sorozatnak ezt az új kötetét is Péter László, a Somogyi-könyvtár tudományos munkatársa rendezte sajtó alá. Az ő munkáját dicséri az előző Magyar Parnasszus kötet és ő az akadémiai kiadás szerkesztője is. A szegedi klasszikusok életművének gondozója számos könyvvel szolgálta már Szeged irodalmi hagyományainak napfényre hozását, feltárását. Munkájaként jelent meg egyebek között Juhász Gyula válogatott prózai írásainak „Örökség” című két kötete, Móra Ferenc válogatott elbeszéléseinek gyűjteménye, Tömörkény István összegyűjtött művei sorozatának záró kötete és az elfeledett szerzők elbeszélései, Réti Ödön válogatott elbeszéléseinek kötete. Juhász Gyula összes verseinek mostani kiadása méltón csatlakozik a szegedi irodalomtörténeti kutató termékeny munkásságához.

Új Juhász Gyula „összes”

található, hanem cím-, illetve címváltozó mutató

Goda Gábor a harmincas évek elején kezdte írói pályáját. Heine-i ihletésű szatíráiban a kispolgárt ábrázolta. Több írásának visszatérő hőse Nulla Lajos, a banktisztviselő, akinek szürke és jelentéktelen életét főnökei épp úgy megnyomorták, mint saját gyávasága, örök megaláztatása. Goda szatíráiban nemcsak a kispolgár válik nevetségessé, hanem a társadalom is, amely embertelen normáival, ostoba kötöttségeivel emberi méltóságától fosztja meg a kisembert.

A harmincas évek fasizálódó légkörében Goda szatíráinak hangja egyre élesebbé vált. Híressé lett írása, a Tűzoltóparancsnok, a demagógiára és erőszakra támaszkodó fasiszta típusát szimbólumként hat ma, a világháború után az 1936-ban született novella befejezése: guzmicsai Guzmicska Péter tűzoltóparancsnok felgyújtja a falut, hogy megmentsse megtámadott tekintélyét. Más írásaiban hangja szelídebbé válik. Az 1940-ben megjelent Legendák című ciklus zsidó történeteket dolgoz fel elbeszélésekkel: meszerű biblikus példázatokban vetíti ki az üldözött ember sorsát, fájdalmát.

A felszabadulás után született írások újból a kispolgári létet teszik nevetségessé. Író és téma viszonylata azonban megváltozott. Míg a korábbi művekben a kispolgár

nyomorúsága a társadalom szerkezetéből következett, az újabb írások azt bizonyítják, hogy a kispolgárság a társadalom mozgása ellenére létezik.

Poldini úr című szatirikus regényében egyértelmű ítélettel mond a fogalomra növesztett „poldinizmusról”, a félelem és gyávaság szülte semlegességről, amely előbb-utóbb szembekerül a haladással. Goda gúnyolódása már az ötvenes években kimondatlanul is a személyi kultusz eredményeképp létrejött szolgálkútságot, a tudatlanságot frázisokkal pótló cinizmust támadta. Társadalmi szatíra és vidám önironia fonódik össze a Nagy Goda vagy a személyi kultusz című írásban. Az író, mint a koralációs idők székesfővárosi kultúratanácsnok ellenőri az állatkertet, és a régi világból maradt igazgató, meg a szociáldemokrata üb-einök mindent elkövet, hogy ne jusson el az elé a kalitka elé, amelyben történetesen a Nagy Goda nevű madár raboszkodik.

Goda Gábor nemcsak kitűnő szatirikus, de nagy mesélő is. „Nagy öröm mesélni, és akinek nem okoz örömet, lehet bölcs ember, tanáros lélek, de igazi művész aligha.” — vallja.

A Szépirodalmi Kiadó megkezdte Goda egész életművének kiadását. Az Ünnepi Könyvhétre Örökűzés címmel összegyűjtött novellái jelentek meg.

Szabó Magda

Szabó Magda híres regényeit több nyelven olvassák Európaszerte. Bármiről szóljanak írásai, különös, magávalragadó egyéniség nyilvánul meg bennük, emlékei és élményei meseteremtő fantáziával párosulnak a romantikusan kiélezett szituációk között, s így hősei — vagy inkább hősnői — jókaiasan lekötik, nyugtalanítják, formálják az olvasót.

A szeretett s ostorozott debreceni polgári környezetből, az intellektuális élményt jelentő egyetem, s a közben Szabó Magdát „erősen figyelő” felnőtté érlelő háború után mint magyar—latin szakos tanár került a fővárosba. Egy ideig az egyik gyakorló általános iskolában tanított magyart. Egykori tanítványai között ma már bölcsészhallgatók vannak, akik nemcsak a pályára kapták tőle az első indítást és útvalót: beléjük oltotta a figyelő-szülő-kísérletező kedvét is. Nem véletlen, hogy tanárévei mennyire megtermékenyítik írói munkásságát. Ifjúsági és a felnőtteknek az ifjúságról szóló regényei

— Álarcosbál, Mondják meg Zsófikának, Sziget-kék — pedagógiai best-sellerekké váltak a nagyközönség körében. Írói magatartása itt sem

beismerése.

Komlós János

Komlós János sokoldalú alkotó, író, publicista, humorista, újságíró. Önironikus valóságában így számol be tevékenységéről:

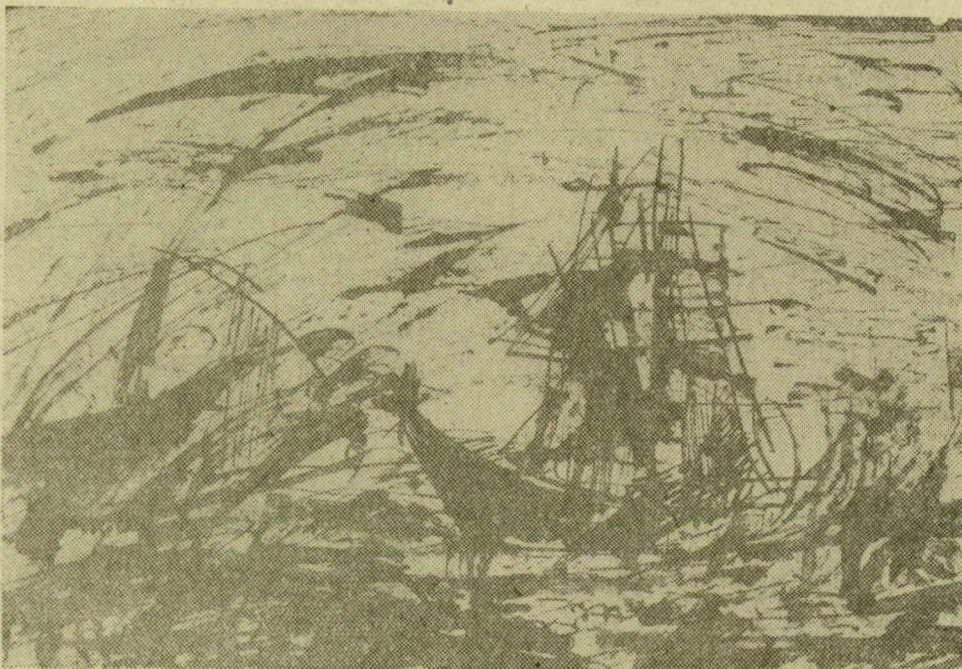
„Sokmindent csináltam már életemben, végül ezeket összesítem, és most újságíró vagyok. Korábban a Magyar Nemzet, jelenleg a Népszabadság kulturális rovatát vezetem, itt jelennek meg hétről hétre komolyan szánt írásaim, amelyeken az olvasók olykor nevetnek. Írtam továbbá 1961-ben egy történelmi riportkönyvet, *Elárult ország* címmel, 1962-ben egy szatirikus karcolatkötetet, amely a *Többet ésszel, mint anélkül* címet viselte, fordításomban jelent meg Jerome K. Jerome: *Három ember keze* című regénye és Kingsley Amis: *Szerencsés flótás* című műve. Írok emellett kritikát, publicisztikát, kabarétréfát és humorosket. Barátaim aggódnak, hogy szétaprózom magam, és korholnak, miért nem írok nagyobblegzetű művet, de én azt javaslom, hogy aki ilyet akar, olvasson össze engem.”

Humoros karcolatainak témáit mindig a közéletben, a

más „mint „nagy” regényekben. Nem gyűgy és nem magyarul — szaggatott előadásban, belső monológokkal ábrázol. Kitűnően ismeri a látszatra „közepes” gyerekek bonyolult lelkét, s nemcsak a mese romantikus áradására emlékszünk vissza, hanem a realista lélekelemzésre, életminiatűrökre is.

A könyvnapi újdonságok egyik legígéretesebb kötete bizonyosan az új Szabó Magda-regény, *A Danaida*. Itt is, mint a Feskóban, s az Őzben egy környezetétől elűző nő sorsa a regény alapproblémája. De az öntudatos hősnők után Szabó Magda most egy öntudatlan hőst választott, „akinek az államférfiak csak képeslap-fotográfiák”, aki „mindig attól fél, amitől nem kellene, mindig azt szégyelli, ami nem szégyellni való”, akit csak élete fiaskója figyelmeztet arra, hogy „sose találta meg önmagát, mert hiszen mindig csak önmagával foglalkozott”. A Danaida: a hiábavalóság jelképe, a kárba vesztett energiák, a későn megszerzett s szükségszerűen elvesztett hasznossági tudat regénye, kiélezett formában is egy nagyon gyakori női típus figyelmeztető tragédiája, aki az események sodrán kívül marad, magánéletében sem tesz szert kellő ítéloképességre, s kivülkedtsége miatt csak romantikus lemondással segíti más emberek boldogságát, s nyerheti vissza emberségének leg-
alábbi roncsait. A regény befejezése nem szentimentális eszmény, hanem a hőskényszermegoldása, gyengeségének végre következetes beismerése.

Magánéletében sem tesz szert kellő ítéloképességre, s kivülkedtsége miatt csak romantikus lemondással segíti más emberek boldogságát, s nyerheti vissza emberségének leg-
alábbi roncsait. A regény befejezése nem szentimentális eszmény, hanem a hőskényszermegoldása, gyengeségének végre következetes beismerése.

BERKECZ ÉVA

A TENGHER

Baranyi Ferenc:

Mert hősök voltak

Mert hősök voltak, akik egykor véres csütörtök, vörös péntek upján zászlóval a kezükben tüntetni nyílt utcára léptek, kemény volt harcuk. A mienknél nem nehezebb, de tüzzel-vét vér virágával volt ékezebb harc.

A mienk más. Ez vértelen harc, hitünkkel-tisztuló közegben küzdünk, bár gyakran azt se tudjuk: mikor? mikor nem? s hol az ellen?

Mert nem ütköztet a mi harcunk, nem támadás ekkor vagy akkor, hol megszabott helyen s időben pereg a tűz két arcvonalról, arcvonalaink száma sokszáz, s szétszalad ezer kusza szála, gyakran talán rokont kerít be s ráhurkolódik a barátra,

harcolunk okos hallgatással, bélelt-szóval, daróc-beszéddel, harcolunk, ha kimért konokság dobálja szívünk jeges késsel, harcolunk a mi harcainkra göggel legyintőkért és ellen (bár elfáradva mi is néha legyintenénk legszívesebben...), erő minden megértett gond és gyöngeség, amikor miattuk szitkozódunk, hitünk leejtve...

Harc, mikor felizzunk a tetterre, s harc, ha seregünk néha iétlen, a perc stratégiája dönt, hogy téltenség vagy tett kell-e éppen.

Munkások, melleteknek régen hideg szuronyok szegeződtek, miránk fondorlat csöve sandít s gyanakvás gyilkol. Ez se könnyebb

Ha vesztettek — menthető volt. Ha mi vesztünk — nekünk nincs mentség.

Mert nektek győzni dicsőség volt, de nekünk győzni kötelesség.

DEMÉNY OTTÓ:

Vers a költészethez

Nem kértelek, csak elfogadtalak, mert dolgozni akartam, s te jutottál nekem, hogy mint a többiek a földön, megőrizhessem én is magamat.

Már férfi voltam, tudtam ízeit a mély örömeim s múlt szenvedésnek, így engem nem tudtál becsapni, mint lelkendező kamaszaidat.

Mert azt tettem csak, amit tenni kellett s ritkán éltem díszes játékaiddal. Versz, mint a tenger a part köveit, összesimulunk s megállítalak.

És így lesz most már, ameddig csak élek. Nem haszonért s nem hiúságokért, de mert te vagy a dolgom, amit egykor vállaltam kellett s vállaltok örökölni.